

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ב"ה

תיק 999700/1

בבית הדין הרבני האזורי נתניה

לפני כבוד הדיינים:

הרב שלמה שפירא — אב"ד, הרב אברהם מייזלס, הרב אריה אוריאל

התובע (נתבע בתביעות נגדיות): פלוני (ע"י ב"כ עו"ד אריה ליטמן)
נגד

הנתבעת (תובעת בתביעות נגדיות): פלונית (ע"י ב"כ עו"ד שבתאי גרוטס)

הנידון: הוצאות על 'נכסי מלוג' – מתי יקנו לבעל זכויות? כוונת שיתוף ספציפית – תנאיה

פסק דין

א. הגירושין

הצדדים נישאו בחופה וקידושין כדת משה וישראל ביום ל' בכסלו תשמ"ה (4.12.1984). מנישואין אלו נולדו לצדדים שני ילדים.

ביום כ"ב באלול תשע"ד (17.9.2014) פתח הבעל תיק תביעת גירושין. בדיון שנערך בתביעת הגירושין של הבעל ביום ט"ו בכסלו תשע"ה (7.12.2014) הסכימה האישה להתגרש (שורה 21 בפרוטוקול), בית הדין הבהיר כי רשם לפניו את הסכמת הצדדים להתגרש (שם שורה 38).

על פי האמור בפרוטוקול הדיון, כנ"ל, ניתנה החלטת בית הדין דלהלן (מיום י"ז בכסלו התשע"ה – 9.12.2014):

"בפני בית הדין מונחת תביעת הבעל לגירושין, האישה מסכימה ורוצה להתגרש.

הצדדים גרים תחת קורת גג אחת ולפיכך אין אפשרות לסדר גט פיטורין.

בית הדין רושם לפניו הסכמת הצדדים לגירושין.

לכשיפרידו הצדדים מגוריהם יקבע בית הדין מועד לסידור גט."

התביעות הממוניות רכושיות

ב. נכסי ירושה – מעמד

עם נישואיו הצטרף האיש לאישה לנחלה ביישוב [מ']. נחלה זו הייתה בבעלות הורי האישה. כשנה אחרי נישואי הצדדים נפטר אבי האישה והנחלה עברה לבעלות האם. בני הזוג המשיכו להתגורר עם אם האישה – בעלת הנחלה – במשך למעלה מעשרים שנה, עד שנת 2008 שבה נפטרה האם. לאחר פטירת האם עברה הנחלה לבעלות האישה על פי צוואת האם. האם בצוואתה הורישה זכויות לאישה ולילדיה ולא הורישה דבר לבעל. לא

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

הוצגה בפני בית הדין ראייה כלשהי שלפיה הוגדר הבעל כ'בן ממשיך' או שניתנו לו זכויות כלשהן בנחלה זו.

סעיף 5 לחוק יחסי ממון בין בני זוג, תשל"ג – 1973 עוסק באיזון משאבים וקובע:

"(א) עם התרת הנישואין או עם פקיעת הנישואין עקב מותו של בן זוג (בחוק זה – פקיעת הנישואין) זכאי כל אחד מבני הזוג למחצית שווים של כלל נכסי בני הזוג, למעט –

(1) נכסים שהיו להם ערב הנישואין או שקיבלו במתנה או בירושה בתקופת הנישואין [...]"

משכך הבעל אינו זכאי לזכויות שקיבלה האישה מאמה בירושה.

ג. השקעה בנסכים – השלכותיה

בטענותיו פרש הבעל מסכת של השקעות שהושקעו, לדבריו, בנחלה. לדבריו, במשך שלושים שנות נישואיהם הוציא הוצאות מרובות לשנות ולהטיב את הנחלה עד ליצירת חמש יחידות דיור המיועדות להשכרה תיירותית.

הבעל טוען כי בהתאם לחוק יחסי ממון, ההשקעות הרבות שאותן השקיע לדבריו בנחלה, מקנות לו בעלות על מחציתה.

ברם:

(א) אף שהבעל טען שחלק מפיתוח הנחלה והטיפול בה מומן ממקורות כספיים שלו, מכסף שקיבל מהוריו מחוץ לארץ – טענה זו לא הוכחה בבית הדין. העדים שהובאו מטעם הבעל העידו כי הבעל עסק בהחזקת הנחלה ופיתוחה. אולם מקור הכסף ששימש לעבודות אלו אינו ידוע לעדים.

(ב) גם אם הושקעו כספי הבעל בנחלה, ההשקעות היו בתקופה שבה הייתה הנחלה רשומה על שם הורי האישה. באותה תקופה נהנה הבעל ממגורים בנחלה, ושני בני הזוג התפרנסו מהנחלה. אין ספק כי המגורים והפרנסה היו בתמורה למה שהשקיע, אם השקיע.

(ג) אם צדקו דברי הבעל כי מימן והוציא הוצאות על הנחלה, הרי שההגדרה ההלכתית של הנידון שלפנינו היא המוציא הוצאות על נכסי מלוג של אשתו.

המוציא הוצאות על נכסי אשתו – דיון הלכתי

(א) נאמר במשנה במסכת כתובות (ע"ב):

"המוציא הוצאות על נכסי אשתו – הוציא הרבה ואכל קימעא, קימעא ואכל הרבה – מה שהוציא הוציא, ומה שאכל אכל; הוציא ולא אכל – ישבע כמה הוציא ויטול."

ובגמרא (שם והלאה – פ"א):

וכמה קימעא? אמר רבי אסי: אפילו גרוגרת אחת, והוא שאכלה דרך כבוד. אמר רבי אבא אמרי בי רב: אפילו שיגרא דתמרי. בעי רב ביבי: חובצא דתמרי, מאי? תיקו. לא אכלה דרך כבוד, מאי? אמר עולא: פליגי בה תרי אמוראי במערבא: חד אמר: בכאיסר, וחד אמר: בכדינר. אמרי דיני

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

דפומבדיתא: עבד רב יהודה עובדא בחבילי זמורות. רב יהודה לטעמיה, דאמר רב יהודה: אכלה ערלה שביעית וכלאים – הרי זו חזקה. אמר רב יעקב אמר רב חסדא: המוציא הוצאות על נכסי אשתו קטנה כמוציא על נכסי אחר דמי. מאי טעמא? עבדו בה רבנן תקנתא כי היכי דלא ניפסדינהו.

לדין זה נאמרו שני טעמים שונים בראשונים:

הריטב"א (בחידושו שם ע"ב) כתב:

"פירוש: כל נכסי אשתו בכלל ואפילו כלים שאין לו בהם כלל – שיש לה רשות למכור ולתת לאחרים, תדע דלא מפיך בגמרא מהאי דינא אלא נכסי קטנה, לפי שיכולה לצאת בלא גט וגם לתת נכסיה למי שתרצה, אבל בגדולה שצריכה גט – לעולם הוא מוחל כשאכל קמעא, דלא שכיח שתתן לאחרים משום איבה ועדיין הוא מצפה שתמות ויירשנה."

עוד כתב שם:

"ואם תאמר: הוציא ולא אכל למה אינו נוטל הוצאתו וידו על העליונה דהא יורד ברשות הוא? ויש לומר דכיון דשייך בנכסי כלל, דיו שיטול הוצאתו בשבועה ואידך ממחל מחיל ליה כיון דלא התנה."

לדבריו, הסיבה שאין הבעל מקבל את הוצאותיו היא מסברה: בעל מוחל על ממון שהוא משקיע בנכסי אשתו.

וכן משמע מדברי רמב"ן, רשב"א ור"ן המובאים בשיטה מקובצת (בבא מציעא ל"ט ע"א).

במאירי (כתובות שם) מצאנו טעם נוסף: "מה שהוציא הוציא ומה שאכל אכל שחכמים תקנו לו פירות ועליו לתקן הנכסים."

לדבריו, חכמים עשו תקנה שהיא קיום הבתים בישראל: כדי שהנכסים יתקיימו כיאות הטילו את האחריות להשקעות על הבעל, וכל שנהנה מהם – מה שהוציא הוציא. ולא נערוך חישוב כלכלי של השקעות ורווחים.

וכן משמע מדברי הבית שמואל (סימן פח ס"ק כב):

"מה שכתב בחלקת מחוקק [בבעל שהוא עצמו אריס ו'הוריד' אריסים – פועלים – אחרים לנכסי אשתו] אם הפועל אכל קצת הפסיד [כדין הבעל עצמו שאם אכל קמעא אינו נוטל מה שהוציא] – יש לספק כי יש לומר דדוקא בבעל תקנו חז"ל אם אכל הפסיד, אבל פועל שאכל – אף על גב שירד על דעת הבעל – יש לומר שאין דינו ממש כבעל."

נפקא מינה בין שני הטעמים תהיה במקרה שאמר הבעל במפורש שאינו מוחל על הוצאותיו או שישנה אומדנה שאינו מוחל כגון שהוציא הוצאות על נכסי אשתו כשהיא מורדת בו.

בשיטה מקובצת (כתובות שם) כתב בשם תלמידי רבנו יונה:

"פירוש: אם נפלו לה נכסים – נכסי מלוג הדין הוא שהבעל יעבוד השדות כפי מה שצריך כדי שלא יפסדו ושיאכל הוא כל הפירות. ומשנה זו באה ללמדנו שאף על פי שהוציא הרבה ולא אכל מן הפירות כי אם מעט, בין שלא בא לקרקע יותר כי אם זה המעט בין שבא יותר ונאבד ולא אכל כי אם המעט – אין נותנין לו ההוצאה, אלא אמרינן כי באותו המעט שאכל גלה דעתו שבעבור שיאכל הוא הפירות היה עושה והיה מתכוון להשביחה בשנה זו להוציא עליה הרבה כדי שיעשה פירות הרבה לשנה האחרת הלכך

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

כשיגרשנה אין לו אלא מה שיאכל לא שנא אכל ואחר כך הוציא לא שנא הוציא ואחר כך אכל.”

בתחילת דבריו כתב “דין הוא שהבעל יעבוד וכו’ ושיאכל” משמע שסובר כדעת המאירי שכך תיקנו חכמים. ובהמשך דבריו, במה שכתב “גילה דעתו” וכו’, משמע דסבירא ליה כסברת הריטב”א.

וביאר הדיין הרב בנימין בארי (שורת הדין חלק ה עמוד קנח) שאין מחלוקת בין הראשונים משום שעל יסוד האומדנה שדרך העולם שהבעל מוחל על הוצאותיו, תיקנו חכמים תקנה קבועה, ולא פלוג בדבריהם, וגם אם אמר שאינו מוחל אכתי מה שהוציא הוציא מחמת התקנה.

על פי זה מובן מה שאמרה הגמרא שכל שאכל גרוגרת אחת דרך כבוד – מה שהוציא הוציא. וכדרך תקנות חכמים שנתנו גדר וקצבה לתקנתם.

אמנם הדיין הגאון הרב יוסף כהן זצ”ל ביאר (בספרו דברי יוסף חלק ב סימן כג) שתלמידי רבינו יונה סוברים כמאירי.

(ב) כתב המרדכי (כתובות פרק האישה שנפלו רמז רט):

“המוציא הוצאות על נכסי אשתו: שאלו ראב”ן ורבינו אליקים את רבינו שמואל על אחד שבנה בית על קרקע נכסי מלוג של אשתו ודר בו שנה או יותר מי אמרינן כי האי גוונא ‘הוציא ואכל’, וכן לעניין בעל חוב גובה את השבח – מי הוי כעין שבח וגובה הוא או לא. והשיב: אחר שלא חלקו רבותינו בין יציאה ניכרת לאינה ניכרת אף אנו אין בידינו לחלוק.”

גם אם הוציא הבעל יציאות רבות וניכרות וברור שמה שנהנה מהנכסים אינו שווה ערך למה שהשקיע, גם אז הדין הוא מה שהוציא הוציא ומה שאכל אכל.

וכן כתב בפסקי רי”ד (כתובות עט ע”ב):

“ומתניתין מיירי בנכסי מלוג וכגון שהשביח כל הנכסים שגדר את השדה או נטע גפנים ואילנות או בנה בהם בתים, התם אמרי’ מה שהוציא הוציא ומה שאכל אכל והנכסים חוזרים מושבחין לאישה.”

דין זה הובא בדברי החלקת מחוקק:

בשולחן ערוך (אבן העזר הלכות כתובות סימן פח סעיף ז) פסק:

“הוציא הוצאות על נכסי מלוג של אשתו וגרשה – בין שהוציא מעט ואכל פירות הרבה, בין שהוציא הרבה ואכל פירות מעט, אפילו אכל גרוגרות אחת דרך כבוד, כדרך איש בביתו, או שאכל דינר אפילו שלא דרך כבוד, ואפילו לא לקח בפירות ממה שהוציא אלא חבילה אחת של זמורות – מה שהוציא הוציא ומה שאכל אכל.”

וכתב חלקת מחוקק (שם ס”ק יא):

“במרדכי כתב: לאו דווקא הוציא הוצאות נפסדת ובלתי ניכרת אלא אפילו בנה פלטרין אקרקע מלוג של אשתו ודר בו זמן מועט וגירשה – מה שבנה בנה ואינה צריכה לשלם לו הבניין כי לא חילקו רז”ל בין הוצאה ניכרת לבלתי ניכרת, ומכל מקום צריך שיאכל פירות של הוצאה זו אבל מה שאכל פירות ממקום אחר לא מהני ודוק.”

וכן פסק הבית שמואל (שם ס”ק יא).

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ועיין בפד"ר (חלק ה עמוד 169) שדנו בדינו של המרדכי: כיצד זכתה האישה במה שנבנה על נכסיה, הרי אין האישה יכולה לקנות על ידי חצרה כיוון שהחצר קנויה לבעל לפירותיה. והסיקו הגאונים הרב הדאיה, הרב אלישיב והרב ז'ולטי זצ"ל כי אין צורך כלל במעשה קניין ומה שהושקע בנכסיה נעשה חלק מנכסי מלוג. דין זה עולה ממה שכתב שלטי הגיבורים בשם ראב"ן שלא חילקו חכמים בין הוצאה ניכרת להוצאה שאינה ניכרת.

על כן אף אם צדקו טענות הבעל שטוען כי משך שנים רבות שיפץ ובנה את הנחלה שירשה האישה מאמה ואף הוסיף, לטענתו, בית עץ בחצר – אין הדבר מקנה לו בעלות בנכסי האישה, אלא מה שהוציא הוציא ומה שאכל אכל.

האם האמור מותנה בהנאת הבעל – בשנות הנישואין – מכל נכס שהושבח?

(ג) בסוף דברי החלקת מחוקק המובאים לעיל עולה עניין נוסף שיש לדון בו: "ומכל מקום צריך שיאכל פירות של הוצאה זו אבל מה שאכל פירות ממקום אחר לא מהני."

כלומר: אם הבעל לא נהנה ישירות מהנכס שהשביח על ידי הוצאותיו, אך נהנה מנכס אחר של האישה – במקרה כזה יש לדון אם כל נכסי מלוג ייחשבו בחדא מחתא.

נפקא מינה גם בבעל שלא השביח ישירות נכס מסוים אלא שילם את המסים המוטלים עליו.

מדברי החלקת מחוקק עולה כי כל נכס נידון בפני עצמו. אולם בעל ההפלאה (בקונטרס אחרון, סימן פח) חולק על החלקת מחוקק:

"צריך עיון מנא ליה הא, דלפי דבריו נימא נמי אם קדם ואכל פירות ואחר כך הוציא על [ה]שדה נמי לא מהני כיון שאין הנאה מהוצאה זו. ולפי זה הא דקאמר בפירות מחוברין בשעת יציאה [ש]הם שלה – צריכה להחזיר לו הוצאה אפילו אכל כמה שנים פירות מקודם, ואין המשמעות כן. שוב מצאתי בשיטה מקובצת בשם תלמידי רבנו יונה שכתב בהדיא דלא שנא אכל ואחר כך הוציא לא שנא הוציא ואחר כך אכל. ותו דלדבריו הא דאמר (כתובות עט ע"ב) 'אפילו גרוגרת אחת' צריך לומר דהיינו דוקא כשהוציא על אילנות של תאנים וצריך לעשות שיעור לדבר – כמה נקרא שדה אחת כמו שאמרו לעניין פאה. ואפשר כוונת החלקת מחוקק דוקא בהוצאה ניכרת, אך משמע דלא חילקו וצ"ע."

בתיק מספר 812570/1 כתב בית הדין הגדול בהרכב הרב עמאר, הרב רבינוביץ והרב בוארון כי מחלוקת זו לא הוכרעה.

בנידון דידן אין נפקותא לדינא. לאורך השנים שבהן הושבחה הנחלה נהנה הבעל מהשבחה זו. הבעל עצמו טען כי בטפסי השכרת יחידות הדיור הופיע גם הוא כמשכיר. אמנם כוונתו הייתה להוכיח כי גם הוא מבעלי הנכס, אולם ממילא משמע שגם הוא נהנה מן הרווחים.

בסעיף 26 בסיכומי הבעל כותב הבעל:

"האם מה שהיה ברור לכל אחד ואחד משוכרי הדירות, לבית המשפט ולמזכירות המושב, שלבעל זכויות מלאות ומשותפות עם האישה בנחלה על כל שבה, לא היה אמור להיות ברור לחלוטין לבעל בשלושים שנות הנישואין וההשקעה העצומה שלו בנחלה?!"

לנוכח תמונה זו, ברור מאליו כי הבעל נהנה מן הנכסים השונים בצורתם ההולכת ומשתנה.

העולה מהדברים שהובאו לעיל כי תביעת לבעלות ושותפות בנכסי האישה נדחית.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ד. כתובה

האישה תבעה את כתובתה.

כיוון שהבעל תובע את הגירושין, הרי הוא חייב בתשלום הכתובה.

הבעל לא הוכיח כי ישנן עילות הפוטרות אותו מתשלום הכתובה. לפיכך עם סידור הגט הדין מחייבו לשלם את כתובת אשתו.

יש לציין כי סכום הכתובה נכתב בשקל ישן ועל פי דין אין להצמיד את סכום הכתובה. עוד יש לציין שעותק הכתובה שהוצג לבית הדין חתוך ולפיכך אין באפשרותנו לקבוע לעת עתה שווי הכתובה.

ה. תביעות נוספות

האישה תובעת מהבעל תשלום חובות שלדבריה יצר במהלך שנות הנישואין. כיוון שטענה זו לא עלתה ולא נידונה בשלושת הדיונים, פסק דין הנוכחי אינו מכריע בטענה זו.

מסקנות

א. בהתאם לאמור בסעיף א', על הצדדים להתגרש זה מזו בגט פיטורין.

ב. ייקבע מועד לסידור גט ליום רביעי י"ג בטבת (11.1.2017) בשעה 9:00.

ג. על כל אחד מהצדדים להופיע עם 'עד' קרוב משפחה, תעודת זהות וכתובה.

ד. הבעל חייב בתשלום הכתובה.

ה. לבעל אין זכויות בנכסי האישה. לפיכך, תביעת הרכוש של הבעל נדחית.

ו. על הבעל לעזוב את הנחלה תוך עשרים ואחד יום מכיוון שאין לו זכויות כלשהן בנחלה. ללא עזיבת הדירה מצדו ישקול בית הדין, אם יתבקש, להוציא צו פינוי לבעל.

ז. אחרי מסירת הגט ינתן צו לביטול צו עיכוב הנסיעה נגד הבעל.

הרב אריה אוריאל

עיינתי בדברי ידידי הגר"א אוריאל שליט"א וברצוני להעיר ולהוסיף:

א. השבחה על ידי תשלום הוצאות עקיפות

על מה שהביא את סוף את דבריו של החלקת מחוקק (סימן פח סוף ס"ק יא), וכתב שלפי דבריו "נפקא מינה תהיה גם בבעל שלא השביח ישירות נכס מסוים אלא שילם את המיסים המוטלים עליו":

לעניות דעתי הדברים מפורשים בסוגיית הגמרא (כתובות דף פ ע"א) המביאה שם מקרה כדלהלן:

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

”ההיא איתתא דנפלו לה ארבע מאה זוזי בי חוזאי. אזיל גברא, אפיק שית מאה, אייתי ארבע מאה. בהדי דקאתי איצטריך ליה חד זוזא ושקל מינייהו. אתא לקמיה דרבי אמי, אמר ליה: 'מה שהוציא הוציא ומה שאכל אכל.'”

ממקרה זה אנו למדים שאף על פי שהבעל לא הוציא הוצאות ישירות להשביח את מעות הירושה שקיבלה אשתו, אלא הוצאה עקיפה כדי להביא את מעות הירושה, כגון הוצאות נסיעה וכדומה – לדעת רב אמי, זו הוצאה על הנכס וחל עליה [אם נהנה מהנכס] הדין של “מה שהוציא הוציא”.

הוא הדין שעל הוצאות בגין תשלומי מיסים עבור הנכס אם שולמו על ידי הבעל חל הדין “מה שהוציא הוציא”.

על כל פנים במקרה דנן, גם אם הבעל השקיע בנכס או אם שילם מכיסו להשבחת הנכסים, ודאי עשה זאת מתוך מטרה שלעתידי הוא יחשב שותף בנכס ולא משום שרצה ליהנות מהנכס, וכך התועלת שהייתה לו במשך השנים מנכסי האישה אינה מספקת אותו, וספק אם אפשר להחיל במקרה זה את הדין של “מה שאכל אכל ומה שהוציא הוציא” לפי סברת הריטב”א ועוד ראשונים שהבעל מוחל מחמת הנאתו מפרות הנכס [ומכל מקום לסברה שתקנה היא חל הדין, ולו יהי ספק – איזו סברה היא עיקר – אי אפשר להוציא ממון מספק].

ב. ההוכחה הנצרכת לכוונת שיתוף

א. עתה ברצוני להוסיף על דבריו של עמיתי מההיבט המשפטי – אם יש מקום לטענת הבעל ובא כוחו שהייתה כוונת שיתוף בנכס, דהיינו: למרות נישואי בני הזוג לאחר החלתו של חוק יחסי ממון, טוען הבעל שהתנהלות הצדדים במהלך נישואיהם הממושכים מוכיחה על כוונת שיתוף קניינית מלאה בכל הנוגע לנכסים האישיים של כל אחד מהצדדים, או ליתר דיוק בנכסיה של האישה.

ב. הנכסים העומדים לדיון בפנינו הם נכסיה של האישה שירשה מהוריה, דהיינו דירת המגורים וכל דירות הקיט העומדות להשכרה ביישוב בו מתגוררים בני הזוג. ירושה זו הגיעה לחזקת האישה במהלך תקופת נישואיה, וכאמור נכסים אלו אינם ברי איזון לפי חוק יחסי ממון.

ג. כידוע, דרך האבחנה השיטתית לחזקת השיתוף בנכס או בנכסים ספציפיים לאחר שכבר לא עומדת לצדדים חזקת השיתוף הכללית (כי כאמור אנו עוסקים במקרה של בני זוג שנישאו לאחר חוק יחסי ממון) היא על ידי שכנוע של בית הדין שאכן הייתה כוונת שיתוף מוכחת.

נטל השכנוע מוטל על כתפיו של בן הזוג המבקש שיתוף. במקרה דנן זהו הבעל. עליו להוכיח כי אכן התגבשה כוונת שיתוף גם מצד בן זוגו.

האלמנטים הבסיסיים שהתקבלו בפסקי הדין השונים שמוכיחים על חזקת שיתוף הם:

(א) משך זמן הנישואין של בני הזוג בענייננו הוא כשלושים שנה עד להגשת תביעת הגירושין של הבעל. בהחלט פרק זמן ארוך.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

(ב) אולם לא די בפרק הזמן הפורמלי של נישואי הצדדים, היינו מאז נישאו כדת משה וישראל, אלא חשוב גם כיצד התנהלו חייהם המשותפים של בני הזוג – אם לא התעוררו קשיים היורדים לשורש היחסים שבין בני הזוג.

ד. בדיון הראשון שהתקיים בתאריך ט"ו בכסלו תשע"ה (7.12.2014) טען הבעל שהוא עזב את חדר השינה "כי כל הזמן היינו רבים [...]"

באותו דיון טענה האישה:

"החיים בצלו בלתי נסבלים. הוא בגד ובוגד בי שנים.

בית הדין: עם מי?

האישה: עם נשים.

בית הדין: נשואות? רווקות? גרושות?

האישה: עם כולם.

בית הדין: יש לך שמות?

האישה: כן. היה לו רומן עם מישהי בשם [ל'] בשנת 2003, וזה נמשך כמה חודשים, וסלחתי לו. ואחר כך היו [י', ר', מ'], ועוד נשים שלא עמדתי על השם שלהם."

ה. ניתן לאבחן את מערכת היחסים של הבעל עם אשתו גם מכתב התביעה שלו לגירושין.

הסדר המקובל כאשר מוגשת תביעה לגירושין הוא שתחילה מתאר כתב התביעה את מערכת היחסים בין בני הזוג שבעקבותיה הגיעה תביעת הגירושין, רק לאחר מכן יש התייחסות לכל הנושאים הנלווים למערכת הזוגית, ואילו הבעל בחר להתחיל את כתב תביעתו – כל הסעיפים הראשונים (סעיפים 3–7) – בנושא הרכושי ולספר כי לאורך כל חייהם המשותפים הצדדים התפרנסו מהשכרת ארבע דירות אשר נמצאות בנחלה שירשה האישה מהוריה, ומאז שנפטרו הורי האישה נהגה האישה בנכסיה – הדירות שירשה – משל היו של שני בני הזוג. כך ממשיך הבעל את השיתוף המלא שהיה ביניהם בעניין הדירות. אפשר לראות בבירור את כוונותיו של הבעל לאורך שנות הנישואין עם אשתו – מעייניו היו נתונים יותר לנכסי האישה מאשר לאישה עצמה (בית הדין רמז כבר לעיל על כך).

כאמור, להתנהלות חיי בני הזוג בצוותא יש השלכה לכוונת השיתוף (ראה: ע"א 1918/92 פרבר נ' פרבר).

ו. הצדדים התגוררו כל חייהם (המשותפים) בבית הורי האישה, וכך הבעל מעולם לא נשא בנטל של רכישת דירה או שכירות דירה. הבעל לא הוכיח אם במשך שנות הנישואין הוא זה שפרנס את אשתו וילדיו באופן בלעדי, שהרי לדבריו האישה לא עבדה במשך כל שנות הנישואין (כפי שכותב בסעיף 6 לסיכומיו) עקב נכותה. אם כן לכאורה כל ההוצאות החודשיות היו אמורות להיות מוטלות על הבעל. האם אכן הבעל הוא זה שנשא לבדו בעול הפרנסה או לפחות במחצית ההוצאות החודשיות? דבר שלא הוכח על ידי הבעל. וכל עוד לא הוכח על ידי הבעל שתרומתו הכלכלית הקבועה הייתה כאמור לפחות מחצית מההוצאות השוטפות, לא קמה לה חזקת שיתוף (ראה ע"א 45/90 עבאדה נ' עבאדה).

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ז. הנושא של תרומת הבעל באחזקת הנכסים ובטיפוחם באמצעות כספים שהוא השקיע, או עבודות פיזיות שנעשו על-ידו (ראה ע"א 2280/91 אבולוף נ' אבולוף), לא התברר בבית הדין באופן מושלם. ברור שהבעל התעסק במידה כזו או אחרת עם הנכסים במובן של השכרתם, אבל זה אינו יותר מאשר סיוע למעמסת הניהול שהייתה מוטלת על האישה.

ח. במקרה דנן קיימים נתונים ספציפיים המערערים את חזקת השיתוף בנכסי הירושה כדלקמן:

ראשית, עד אוגוסט 2008 הייתה אם האישה בחיים, וכך אין מקום לתחולת כוונת שיתוף מצד האישה אלא רק מיום מתן צו הירושה, בתאריך ט"ז בטבת התשס"ט (12.1.2009), שהרי קודם לכן הנכסים היו שייכים לאם האישה ורשומים על שמה. יוצא אפוא שהזמן שבו יכולה לחול חזקת השיתוף הוא מצומצם ביותר, שהרי לפי המופיע בפרוטוקול מתאריך ט"ו בכסלו תשע"ה (7.12.2014) אומר הבעל שהם כבר חיים כשנתיים בחדרים נפרדים, דהיינו כבר משנת 2012.

אם כן, כאמור, הזמן שהצדדים חיו יחד כאשר הנכסים כבר שייכים לאישה הוא משנת 2009 עד שנת 2012 בלבד.

שנית, אם האישה השאירה צוואה, ובסעיף הרביעי לצוואה כתבה אם האישה את הדברים הבאים:

"בתי ו/או הנכדים לא יוכלו לממש, למכור, להעביר חכירה, להחכיר, לשעבד, למשכן או להשכיר בדמי מפתח או בשכירות מוגנת [...] את הנחלה או חלק ממנה משך עשרים שנה מתאריך חתימת צוואה זו."

לפי זה, האם יעלה על הדעת שהאישה היורשת תחרוג מצוואתה של האם ותיצור שיתוף עם בעלה – דבר הנוגד בכירור את דרישתה של אמה בצוואתה?

זאת ועוד, בסעיף השלישי (קטע ג) לצוואה כתבה אם האישה:

"במקרה שבתי תלך חו"ח לעולמה לפני בעלה [...] והוא יתגורר בשעת פטירתה בבית שבנחלה, תהיה לבעל הזכות להתגורר בבית שבנחלה כל זמן שלא יתחתן שנית או לא ינהל משק בית משותף עם ידועה בציבור."

כלומר: אם האישה בצוואתה קבעה במפורש שלבעל בתה (התובע) לא יהיה שיתוף קנייני בנכסי הנחלה, אלא רק זכות מגורים. אם כן, איך עולה על דעת הבעל שהייתה כוונת שיתוף מצד האישה?

ט. לאור האמור: צירוף הנסיבות בנדון זה יש בו כדי להוכיח כי בעל הרכוש (קרי: האישה) לא נתכוון להקים חזקת שיתוף לנכסי הירושה (שעל פי סעיף 5 (א) (1) אינם בני איזון).

הבריה התיכון בנושא זה הוא יסוד הכוונה, בעיקר כוונתו של בן הזוג שהוא בעל הנכס (וראה: ע"א 806/93 הדרי נ' הדרי) אך לדעתי לא רק מבעל הנכס נדרשת כוונה מוכחת לשיתוף בן זוגו, אלא גם מבן הזוג הטוען לשיתוף נדרשת כוונת שיתוף שורשית הנובעת מאידיאל של "ודבק באשתו והיו לבשר אחד" (בראשית ב כד), ולא מתוך כוונה של "עשיית עושר ולא במשפט" (וראה שם).

כלומר: כוונת שיתוף בין בני זוג בתחום הרכושי, נגזרת מכוונת שיתוף בתחום האישי.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

לאור האמור: אני מצטרף למסקנה לדחות את תביעת הבעל לקבלת זכויות בנכסי האישה.
כמו כן אני מצטרף לשאר המסקנות הנ"ל.

הרב אברהם מייזלס

מצטרף למסקנות.

הרב שלמה שפירא – אב"ד

נפסק כאמור (כמפורט במסקנות הרב אריה אוריאל).

ניתן ביום י"ב בטבת התשע"ז (10.1.2017).

הרב אריה אוריאל

הרב אברהם מייזלס

הרב שלמה שפירא — אב"ד